ITINERARI HISTÒRIC – BOTÀNIC CAN MERCADER CORNELLÀ

Dossier: Itinerari a Can Mercader, Cornellà.

1. On som?.....pàgina 3
2. Història de Cornellà.....pàgina 3
3. Història de la Finca.....pàgina 4
4. Plànol del parc de Can Mercader .....pàgina 7
5. Itinerari històric – botànic.....pàgina 8
    - Localització
    - Clima i adaptacions vegetals
    - Passejada per els jardins.

Annex 1: Historia de la Finca de Can Mercader.....pàgina 17

Annex 2: Fitxes botàniques dels arbres de Can Mercader.....pàgina 38

Glossari.....pàgina 59

Bibliografia.....pàgina 62

Realització del dossier: Lourdes Roca
Informació històrica: Anna Plans (annex 1)
Fitxes botàniques: Lourdes Roca (annex 2)
Fotografies: M'han premés utilitzar algunes de les fotos que hi ha tant en la informació històrica, com en la pàgina web de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i que fan referència al parc.

Dossier itinerari històric-botànic, parc de Can Mercader

Durada visita: 1.30 h aproximadament
Visita familiar

Objectius de la visita:

Generals:

- La finalitat principal és conèixer la historia de la finca de Can Mercader prenen com a referència la seva basant agrària.

Objectius específics:

- Conèixer la historia de la Finca de Can Mercader.
- Saber la importància que la construcció del palau va tenir en el moment de fer els jardins darrera del mateix.
- Conèixer algunes de les espècies de plantes, sobretot arbres, que formen part del paisatge actual del parc.

ON SOM?

Cornellà de Llobregat és un municipi de la comarca del Baix Llobregat situat al marge esquerra del riu Llobregat. El seu terme municipal limita amb els de Sant Boi de Llobregat i el Prat de Llobregat al sud, l'Hospitalet de Llobregat a l'est, Sant Joan Despí a l'oest i Esplugues de Llobregat al nord.

HISTÒRIA de Cornellà

Cornellà de Llobregat té una història definida per tres factors principals:

- la proximitat de la ciutat de Barcelona.
- ser un territori de pas - com tota la comarca del Baix Llobregat - de les vies de entrada i sortida de la capital de Catalunya.
- la presència del riu Llobregat.

El seu nom fa referència a un origen romà (Cornelianum) del qual en queden vestigis a la zona del barri Centre entre l'església parroquial de Santa Maria i el Castell.

La primera referència escrita data del 980. La ciutat fou incorporada al territori de Barcelona al segle XIII i, per poc temps, va pertànyer a les Franqueses del Llobregat. Cornellà era una important zona agrícola, dominada pels masos fins al segle XVIII.

L'any 1716 la ciutat se separà de Barcelona pel Decret de Nova Planta, i va passar a formar part de la comarca del Baix Llobregat. L'any 1819 té lloc un canvi important amb la inauguració del Canal de la Infanta: es desenvolupa el

regadiu i hi ha un extraordinari procés d'industrialització. El ferrocarril arriba el 1854. Durant un segle el sector tèxtil esdevé la base econòmica del municipi, i alhora, creixen els nuclis de població separats del Centre (barris de Riera, Almeda, Pedró, la Gavarra).

A partir de 1950, es multiplica l'arribada de nous habitants i el procés industrialitzador i urbanístic, sovint desordenat. Es construeix el barri de Sant Ildefons (anys 60) i Fontsanta (1974). S'arriba a 100.000 habitants el 1979.

En els darrers vint-i-cinc anys, l'Ajuntament democràtic ha portat a terme un procés de lenta recuperació del municipi en tots els ordres. S'ha racionalitzat l'expansió urbanística i s'han fet arribar els serveis i equipaments a tota la població. Han nascut tres grans zones verdes, els parcs **de Can Mercader**, de la Infanta i de la Ribera.

HISTORIA DE LA FINCA:

s. XVI-1606: família Martí

L'actual parc de Can Mercader formava part d'una d'aquestes explotacions, i enlloc del Palau hi havia una masia, de la que se'n té notícia ja del segle XVI, pertanyent a la família Martí, fins el 1606. Cal situar aquesta finca en el marc territorial de mitjans del segle XIX, quan encara predominava l'activitat agrícola de Cornellà i el municipi constava del petit nucli al voltant de l'església i el Castell i un barri a tocar de l'Hospitalet. La resta eren camps i algun bosc.

1606-1748: família Oriol

A partir del segle XVII es coneix com a **mas Oriol de l'Empedrat** perquè va passar a pertànyer a la família Oriol. El 1680 mor el darrer Oriol i la finca és administrada per uns marmessors, que són els que la vendran el 1748.

1748-1781: família Sadurní (Josep, Jeroni i Maria) i unió amb Mercader (1764)

A mitjans del segle XVIII (1748) és adquirida pels Sadurní (Josep/ (segons JMB) Jeroni (segons docs) Sadurní i Nadal), una família amb nombroses propietats arreu de Catalunya i negoci de teixits a Barcelona.
Segons documents conservats a l'AHCL, entre 1756 i 1757 Jeroni Sadurní fa millores a la finca de Cornellà.
Quan el 1764 Maria Sadurní i Cànovas, filla de Josep Sadurní i Nadal es casa amb Felip de Mercader i Saleta aporta la finca de Cornellà com una part de la dot. El matrimoni passà a viure en un palauet que es van adequar al carrer Lladó de Barcelona, prop de la casa Sadurní al carrer de la Basca. Des de 1765 fins el 1781, a la mort de Maria Sadurní, el masover i arrendatari sembla que va ser de forma continuada, Isidre Casas, pagès d'Esplugues.

1781-1833: Josep Ignasi de Mercader i Sadurní

Josep Ignasi de Mercader i Sadurní, després de servir voluntàriament a la Campanya de 1808 de la Guerra d'Independència contra les tropes napoleòniques (1808-1814), es retira al camp per recomanació mèdica. S'instal·là a Cornellà on, segons escriu el seu net Joaquim de Mercader, convertí la "Casa de labranza" en "Quinta de recreo". Entre 1816 i 1817 obté el

permís i fa les obres per explotar la mina d'aigua que passa per la finca. Es conserven diversos projectes d'estanys i contractes per a les obres d'un safareig. Va ser amb aquesta ocasió que es va enjardinar la zona de conreu més propera a la casa.

Segons una referència documental de l'Arxiu familiar, el 16 d'abril de 1828, Josep Ignasi de Mercader va rebre, a la seva "Torre de Cornellà", Ferran VII i Amalia. En aquest moment, JIM ja havia refet els jardins, amb la bassa i fonts: Al Fons Mercader de l'AHCL es conserva el contracte per construir el "safareig" ovalat de darrera la casa,. A més, s'hi conserven diversos projectes dibuixats per als jardins.

1833- 1840 : Ramon de Mercader i Novell

El 1835, Pau Riera, pagès de l'Hospitalet signa un contracte d'arrendament i masoveria amb Ramon de Mercader, en el que s'especifica que ha de pagar i com . S'assenyala que a la finca hi havia cultius de fruita i hortalissa, per les diferents coses anomenades en el contracte.

1840-1854: Maria Mercè de Belloch, vídua de Ramon de Mercader

Entre 1841 i 1854, van passar almenys 3 masovers per la finca Mercader:

1854-1899: Joaquim de Mercader i Belloch, comte de Bell-lloc

Un nét de Josep Ignasi de Mercader Sadurní: Joaquim de Mercader i de Belloch va ser qui va donar peu, a la segona meitat del segle XIX (1865-66) a les transformacions més radicals, més properes a la realitat que es pot observar actualment:

- 1859-1864 Primeres intervencions. Va fer engrandir els jardins i els llacs del voltant de la casa, creant caminets i plantant nous arbres, com els plàtans de l'avinguda de l'entrada principal.
- 1864-1866 Construcció del Palau

Els masovers que van signar pactes de jardineria amb JMB són: Fèlix Campreciós, pagès de Cornellà, documentat entre 1854 i 1859; Antoni Pérez, jardiner de Sant Gervasi, documentat almenys entre 1859 i 1869, amb contractes quinquennals.

1899-1904: Joaquim de Mercader i Belloch, comte de Bell-lloc fa donació al seu hereu

El 1899 JMB havia fet donació intervius al seu hereu, de la finca de Cornellà, la de Cardedeu, diversos censos i la llotja del Liceu. El 1900 la família trasllada la seva residència definitiva a Cornellà, després d'haver venut el palau de Passeig de Gràcia..

En aquest moment emprenen importants obres de remodelació que afecten el palau i la finca. Tenim documentades les obres següents :

- Remodelació dels espais interiors del palau
- Construcció de la casa dels colons

Construcció de la torre de la Miranda. Construïda per Arnau De Mercader a principis del segle XX (1900), com a observatori meteorològic (Arnau havia creat l'Observatori Belloch a Llinàs, rebia periòdicament els butlletins de l'Observatori del Delta de l'Ebre i altres publicacions especialitzades). La torre també podia haver servit com a bestiari per a tenir-hi gàbies d'ocells. Torre

hexagonal amb elements decoratius d'estil neo-mudèjar. També va servir com a calabós per a presos fets pel Sometent de Cornellà, del que n'era cap el mateix Arnau De Mercader.

- Construcció de la caseta de màquines
- Construcció de la casa del vigilant

1905-1936: Arnau de Mercader (fins el 1932) i Paulina Pozzali

Decoren el palau al seu gust però fan poques transformacions. També inverteixen en el jardí.

1953-1972: Fundació Belloch-Pozzali

- a la mort de Lina Pozzali el que quedava del patrimoni Mercader va passar a la Fundació Belloch-Pozzali, presidida pel bisbe de Barcelona, que tenia per objectiu ajudar els joves seminaristes sense recursos i amb grans capacitats. Dirigia la Fundació el Dr. Albert Bonet, que es va instal·lar a la segona planta del palau. La seva gestió va ser polèmica quan, per falta de fons, va voler requalificar part dels terrenys per construir-hi pisos. Aquest intent va mobilitzar els veïns de Cornellà gràcies a la intervenció d'un dels regidors de l'Ajuntament.

1972-1974: Comisión de Urbanismo de Barcelona

- : El 1974, la Comisión de Urbanismo de Barcelona cedeix a l'Ajuntament de Cornellà la finca Mercader que havia comprat dos anys abans al Bisbat de Barcelona.

1974-: Ajuntament de Cornellà de Llobregat

Tot i que la finca ja era propietat de l'Ajuntament de Cornellà des de 1974, any en què la *Comisión de Urbanismo de Barcelona* la hi va cedir, encara hi havia arrendataris que n'explotaven bona part del terreny.

A partir de 1979, el primer ajuntament democràtic inicià un lent procés per recuperar tot el sòl de la finca per poder-lo destinar a parc públic. Les obres d'urbanització del parc es portaren a terme, amb el suport de la Corporació Metropolitana de Barcelona, entre els anys 1986 i 1989, data en què s'inaugurà definitivament el Parc Metropolità de Can Mercader.

Inauguració del Parc de Can Mercader, 11 de setembre de 1989.

Plànol del Parc de Can Mercader

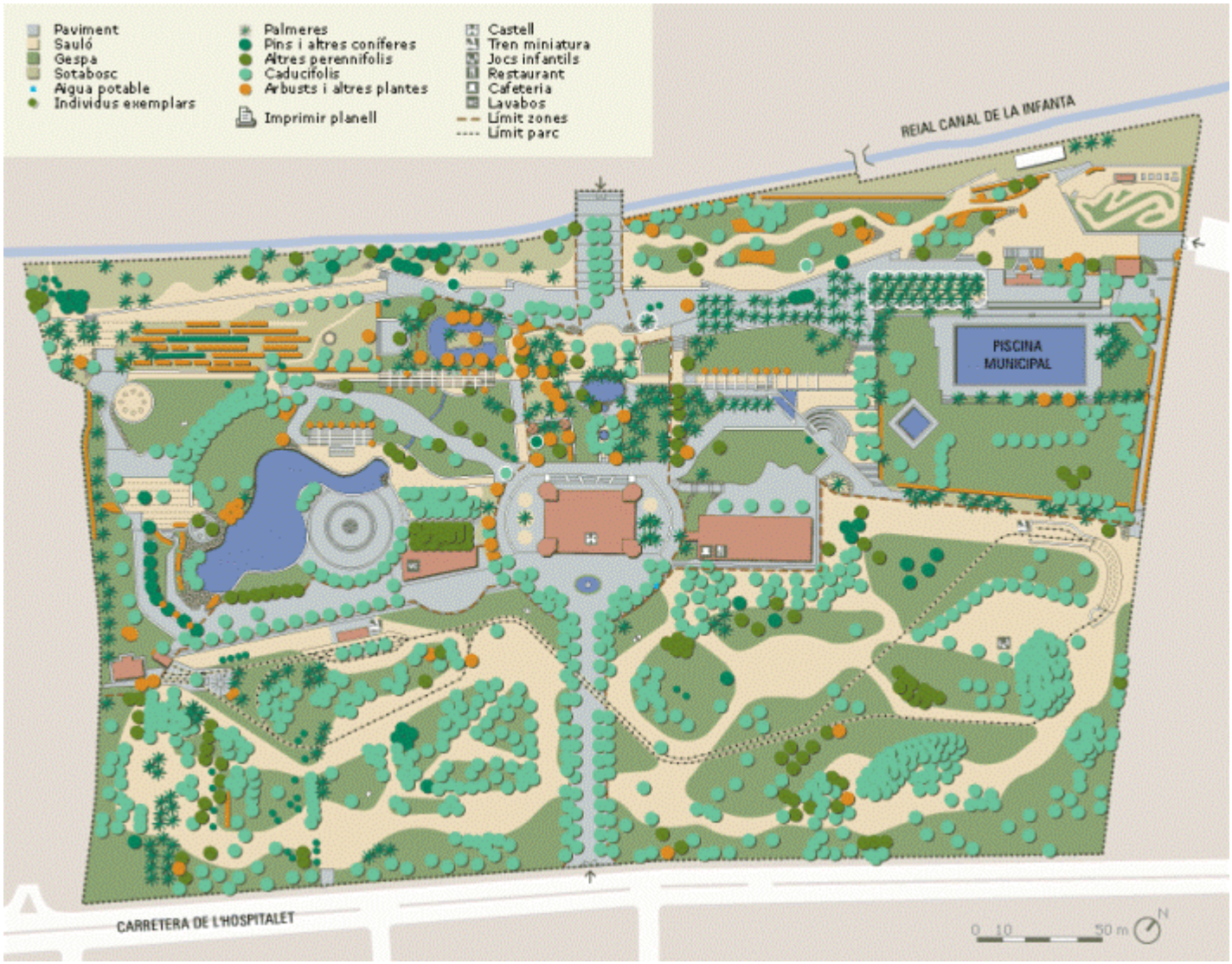

ITINERARI HISTÒRIC - BOTÀNIC

Parc Can Mercader

Can Mercader es troba al nord-est del municipi de Cornellà i al peu del desnivell que separa el barri de Sant Idelfons del barri

d'Almeda. Can Mercader és vital com a única gran zona verda d'una ciutat amb més de 86.000 (dades de 2009). Limita al nord amb el Reial Canal de la Infanta, pel sud amb la carretera de l'Hospitalet, per l'est amb la ronda de Dalt i per l'oest amb l'avinguda de Can Mercader.

Començarem el recorregut per el parc davant mateix del Palau Mercader.

Fem una petita referència històrica a la finca.

1.El parc Can Mercader prové d'una antiga i pròspera hisenda agrícola anomenada Mas Oriol de L'Empedrat. Durant el segle XVI la família Sadurní compra el Mas i les seves 48 hectàrees. Al casar-se la pubilla de la casa amb Felip Mercader i saleta aquest passar a formar part del patrimoni Mercader per casament.

El 1814, Josep Ignasi de Mercader i Sadurní, instal·lat a Cornellà, obté el permís per explotar la mina d'aigua que aflora la mig del parc, procedent de Collserola, prop de Sant Just. Projecta la construcció de l'estany i/o el safareig. Els plànols que es conserven no es limiten a l'estany sinó que abasten part del jardí. Amb l'obtenció d'aigua i posteriorment del canal de la Infanta, els conreus propers al palau es transformaran.

Els darrers masovers eren horticultors. Per damunt del canal, abundaven els garrofers, dels que se'n conserva algun exemplar al parc.

Joaquim de Mercader defineix la configuració dels jardins i el seu hereu, Arnau la conclou i perfila. Els plàtans del passeig principal són plantats el 1866.

Abans de continuar la visita per el jardí hem de saber quin tipus de vegetació podem trobar i per això és important fer un petit incís en explicar el clima a la ciutat de Cornellà i les adaptacions de les plantes en aquestes condicions climàtiques.

2.El clima és típicament mediterrani amb una mitjana anual d'uns 7 a 9 ºC a l'hivern i uns 28 a 30 ºC a l'estiu. Als mesos de juliol i agost correspon el període de mínims de pluja i màxims de temperatura. Els màxims en quant a precipitacions es registren en general a la tardor. Es caracteritza per uns estius calorosos i secs i hiverns amb temperatures suaus i humits. Primaveres i tardors humides, pluges suaus a la primavera i torrencials a la tardor.

Hi ha cinc zones mediterrànies al món, Cornellà es troba dins de la Conca Mediterrània (entre els paral·lels 45º i 30º nord). Les altres regions amb clima mediterrani són: el sud i sud-oest d'Austràlia, el sud de Sud-Àfrica, el centre de Xile, i l'oest de Califòrnia.

Factors que limiten el creixement de les plantes mediterrànies: disponibilitat d'aigua, el fotoperíode i la temperatura. Tots aquest factors fan que a les regions mediterrànies la vegetació sigui dominada per plantes escleròfil·les, de fulla perenne, en la majoria de flora d'aquestes característiques.

Com s'han adaptat?:

Els factors que limiten el creixement de les plantes mediterrànies són la disponibilitat d'aigua, la llum (fotoperiode) i la temperatura. Tots aquest factors fan que a les regions mediterrànies la vegetació sigui dominada per plantes escleròfil·les, de fulla perenne. Les plantes, han seguit l'estratègia de reduir les pèrdues d'aigua al minin. Per això han disminuït la superfície de la fulla, on el risc d'evaporació és més gran, i l'han revestida d'una gruixuda cutícula de ceres impermeables als gasos.

La fulla de plantes escleròfil·les, és petita, dura amb ceres. Són fulles que poden presentar pilositat que impedeix la renovació d'aire en els estomes i redueix encara més l'evaporació. Poden presentar espines a les fulles i tija, i en casos molt extrems (llocs molt calorosos i amb poques pluges), les fulles es transformen en espines (cactus o euphorbies), en aquest cas la tija passa a ser un reservori d'aigua o saba, depèn de l'espècie.

La Primera espècie botànica que observem és el Plàtan (*Platanus hybrida*). La avinguda que creua el parc de sud a nord està plena d'aquest arbres plantats l'any 1866.

3.El **plàtan (*Platanus x hispanica*)**, també referit com a *Platanus hybrida*, *Platanus orientalis x occidentalis* o *Platanus acerifolia*) és un arbre caducifoli de la família de les Platanàcies (que alguns nous sistemes de classificació inclouen dintre de la família de les Proteàcies). Es considera l'encreuament entre una espècie americana (*Platanus occidentalis*) i una d'oriental (*Platanus orientalis*), si bé per la seva major semblança amb aquesta última hi experts que consideren que en pot ser una varietat.

Les fulles són grans, palmades, amb cinc lòbuls punxeguts (de vegades tres) i amb un pecíol llarg eixamplat a la base en forma de pipa (o de didal). Té les flors reunides en aments esfèrics i unisexuals. El fruit en poliantocarp emplomallat, reunit en globuls d'uns 4 cm de diàmetre. Fructifica a la tardor.

Els plàtans a una edat madura desprenen sovint plaques fines de la seva escorça que donen al tronc un aspecte clapejat. Això també fa que sigui un arbre apropiat per plantar en ciutats degut a que al descamar-se en lamines evita que els porus es bloquegin per la contaminació. Ha estat molt emprat com a arbre ornamental, sobretot en l'arbrat d'alineació (al llarg de carrers i carreteres) i també en parcs i fonts. En alguns llocs es troba subespontani en boscos de ribera.

La fusta de plàtan és una fusta tova però molt apreciada. Al nord-est de Catalunya, excepcionalment, és una espècie forestal aprofitada per la fusta.

Aquesta espècie té un creixement ràpid i una gran amplitud que li impedeixen desenvolupar-se adequadament a la majoria de carrers. Això obliga a podes severes que debiliten els arbres i li ocasionen podridures, facilitant l'entrada d'infeccions (xancre i oïdi principalment). A més podreix gran quantitat de pol·len que causa al·lèrgies a una part de la població.

Continuem la vista pujant per la dreta del Palau i així arribem on es troben els vells jardins. Aquest estan darrera del gran casal, en una de les zones més tancades del parc, és una petita mostra del que fou l'antic jardí familiar construït l'any 1814 i ampliat poc abans de la construcció del palau. Una bassa oval terrasses ocupades per palmeres Canàries entre les quals podem observar dos cedres, dues washingtònies i un negundo de proporcions notables.

Sota la vegetació hi ha restes de balustrada, fonts i brolladors, dues casetes amb cobertes acolorides i punxegudes, l'estany dels ànecs, tot plegats fragments aïllats d'un conjunt que fou més ric i ple de vida.

Fotografies: L. Roca, Can Mercader febrer 2011

Com ja he indicat més a dalt, en aquesta zona podrem observar dos espècies de palmeres la canària i la washingtònia.

4.Palmera Canària (*Phoenix canariensis*) és una espècie de palmera autòctona de les Illes Canàries A causa de la seva bellesa i facilitat d'adaptació és una de les palmeres que més s'usen en jardineria.

Presenta un tronc alt i estilitzat acabat en una corona de moltes fulles. L'alçada mitja d'aquestes palmeres és situa a 15 metres,. Tronc relativament prim, encara que pot arribar al metre d'amplada a les seves regions autòctones. La base de las fulles, que queda sobre el tronc cilíndric, formen al seu voltant una coberta grossa i compacta, que oculta el tronc, però amb els anys, les bases de les fulles van caient, perquè s'assequen. Les fulles són de uns 5 metres de longitud, disposades a l'extrem de dalt del tronc en forma de ventall, són molt nombroses. Són pinnades, de limbe lanceolat, bastant fortes i rígides.

Flors unisexuades i separades en diferents individus, plantes per tant dioiques. Inflorescències abundantment ramificades, grans, llargues, de fins a dos metres, que apareixen entre les denses fulles. Les flors són molt petites, de color groc. Fruit ovoide *el dàtil* d'uns 2 o 3 cm de mida i color groc marronós. Floreix de març a juny.

Produeix dàtils encara que són més petits que els de la palmera datilera africana. Si bé són comestibles, el seu escàs gust provoca que siguin rebutjats. Encara que a l'Illa de La Gomera, se n'extreu el *guarapo* per produir la Mel de Palma.

5.Washingtònia (*Washingtonia robusta)* .Originaria d'Amèrica del Nord, molt estesa per Califòrnia i Florida. és una palmera hermafrodita de tronc més aviat estret i que pot arribar a fer uns 25 m d'alçada. Fulles en forma de ventall, una de les seves peculiaritats és que les restes i les bases de les fulles velles, cauen sobre el tronc donant-li un aspecte ornamental característic. De fet, en algunes zones s'anomenen "palmeres amb enagos".

És una palmera resistent i adaptable. Creix bé en regions temperades. Es planta en avingudes, passeigs i parc públics. Aquí, a Can Mercader hi ha un conjunt d'aquestes palmeres molt espectacular a la zona de la piscina pública. Com a curiositat cal indicar

que el seu nom es degut a que el gènere fou dedicat a George Washington (1732 – 1799), primer president dels Estats Units.

En aquesta zona també hi ha altre tipus de plantes, les ensenyem i parlem una mica d'elles. Hi ha un cedre del Japó, les troanes i un ficus de cautxú.

6.Cedre del Japó (*Crytomereia japonica*). És un arbre simetric, de forma piramidal, poc ample a la seva base. Fulles disposades en espiral de color verd brillant, a la tardor agafan un color marró. És una conífera. Té una fusta excel·lent, duradora i aromàtica. Originari de la Xina i Japó.

7.Troana (*Ligustrum lucidum*). Arbre perennifoli, pot arribar a fer 12 m. Fulles simples, oposades, ovales o el·líptiques de fins 15 cm. de color verd fosc tenen el revés verd pàl·lid. S'utilitza moltes vegades per alinear carrers, suporta bé la pol·lució del trànsit. Problemes al·lergics per culpa del seu pol·len. Originar de Xina i Japó.

8.Ficus de cautxú (*Ficus elastica*). Originari de l'Índia i Malàisia. Arbre sempre verd de 6 a 10 m d'alçada, amb tronc curt, gruixut, a vegades molt ramificat, amb escorça grisosa i llisa. Capçada ample, amb branques exteriors una mica penjats. Fulles alternes, amb pecíol de fins 5 cm de longitud. Les fulles desenvolupen una beina en el meristema apical que va creixents a mesura que creix la nova fulla. És rar veure'l, en les nostres contrades, amb fruits ja que per ser pol·linitzat és necessari una espècie d'insecte, la vespa de la figa. En general, és un arbre que s'utilitza com a planta ornamental. El làtex d'aquesta planta s'utilitza per fer el xiclet. La seva saba és molt irritant per a la pell i ulls i si s'ingereix pot ser fatal.

Altres espècies decoratives dins l'estètica de jardí romàntic que podem trobar són: oms, til·lers, acàcies, cedres... ; heures, esbarzers, lligabosc.... Van refer l'estany i les fonts (davant i darrera del palau), abastits per l'aigua d'una mina. També podem observar un exemplar de margalló (*Chamaerops humilis*), palmera tipica de les comarques tarragonines de Catalunya.

També és d'aquesta època la caseta del berenar (ara magatzem dels trenets) i la tanca serrada que rodeja el parc.

Continuant la nostra passejada, una mica més amunt hi ha la plaça de la mina amb immens plàtans inclinats, que formen part del grup d'arbres singulars dels parcs metropolitans i s'anomenen "Els Gegants del Parc". La mina, construïda el 1913, ve de Collserola. Fins fa poc temps proporcionava tota l'aigua necessària per al manteniment de la finca, actualment no té prou cabal i s'utilitza també aigua de la xarxa general.

Anant cap a ponent ens trobem un altre petit llac amb un pont de ferro forjat. Aquest pont té un mecanisme que el fa rotar (un petit divertiment per l'època, hem d'assenyalar que hi ha un

altre pont d'aquestes característiques en el Parc del Laberint del barri d'Horta a Barcelona, un altre exponent de jardí romàntic).

Fotografies: L. Roca, Can Mercader febrer 2011

A la sortida posterior del parc, hi ha el Canal de la infanta, avui en dia canalitzat i soterrat. És una canalització d'aigües que venen del riu Llobregat, que abasta els camps de la comarca del Baix Llobregat. Construït entre els anys 1817 i 1820, va ser un dinamitzador de l'economia agrícola de la zona. La transformació de cultius de secà a regadiu comportà nombroses avantatges (intensificació, diversificació de la producció, entre altres), una demostració d'aquest fet fou la ràpida consolidació del regadiu a la comarca. Tot això també suposa una avantatge per la finca de Can Mercader.

En la zona de dalt, fins on hi ha la Torre Miranda, el cultiu que hi havia eren la vinya i els garrofers (*Ceratonia siliqua*).

També podem observar la zona del llac, a ponent del palau. El llac és el principal punt d'atracció d'aquest sector. Una xarxa de camins que s'obren en alguns trams convertint-se en petites places, ens permet recórrer-lo en tots sentits descobrint diferents espais i ambients d'usos diversos. Podem observar magnífics exemplars de magnòlies. A dalt hi ha un petit talús on magnífics pins pinyoners conviuen amb garrofer, palmeres i pins de Canàries.

9.Pi pinyer (*Pinus pinea*). És una espècie dins de la família de les Pinàcies, arbre que pot sobrepassar els 25 m d'alçada amb escorça marró vermellosa, la seva capçada té forma arrodonida característica (sembla un paraigües obert). Les seves fulles, acícules, tenen dues agulles. El fruit, pinya, madura als tres anys. La llavor és comestible, el

pinyó, i per això fa que sigui un arbre amb un gran valor productiu. És un arbre típic de la mediterrània, i es pot trobar fins uns 1000 m d'altitud. Arbre marítim.

10.**Pinastre (*Pinus pinastre*).** Pi de la mediterrània occidental, viu en brolles i boscos clars. Arbre de gran talla, pot arribar a fer 40 m Escorça grossa, molt trencada, de to terrós, que allibera molta resina. Les acícules són llargues i robustes de grossor considerable. Pinyes grans i arrodonides. S'utilitza en la indústria del moble, en contrucció i per fer eines.

11.Pi canari (*Pinus canariensis*). Arbre majestuós, originari de les Illes Canàries. Té forma piramidal i pot arribar a fer 60 m d'alçada, encara que el normal és que faci uns 25 m. Fulles aciculars més llargues que la resta del gènere Pinus, i agulles agrupades de 3 en 3. És un arbre ornamental.

12.Garrofer (*Ceratonia siliqua*). És un arbre dioic de la família de les lleguminoses. De talla mitjana (de 5 a 7 m), la seva fruita, la garrofa, forma una bajoca o beina de 10 a 12 cm. La polpa que recobreix la llavor és dolça i s'utilitza com aliment, encara que avui en dia el seu consum a baixat molt. A la guerra civil espanyola i durant la postguerra se'n feia un succedani de xocolata. Les llavors s'utilitzen per fabricar additius alimentaris com la goma de garrofí que s'usa com espessidor. Arbre del litoral mediterrani.

Per sobre d'aquesta zona i mentre passegem cap a llevant del parc trobem la Torre de la Miranda. Situada a la avinguda Salvador Allende, en el barri de San Ildefons. D'estil neo-mudéjar i planta hexagonal i uns 30 metres d'alçada. La va fer construir Arnau de Mercader, darrer comte de Bell-lloc l'any 1929, com mirador sobre l'explanada del Llobregat, para poder estudiar les aus i com a observatori astronòmic.

Sota la Torre de la Miranda ens trobem amb un altre arbre singular d'aquest parc; l'acàcia de tres punxes.

13.Acàcia de tres punxes (*Gleditsia triacanthos*). Arbre de fulla caduca, pertany a la família Fabàcies, Originari de l'est d'Amèrica del Nord. pot arribar a fer de 20 a 30 m de ràpid creixement i relativament poca longevitat (120 anys). Les fulles són pinnades compostes en els arbres vells però bipinnades en els joves. Les flors (molt oloroses) apareixen a finals de primavera. El fruit és un llegum pla, la polpa dels quals és comestible i els indis americans la consumien.

Com el seu nom indica tenen espines que fan de 10 a 20 cm de llarg. Té ús com a arbre ornamental que resisteix freds intensos, sòls de males condicions i l'ambient urbà. La fusta és d'alta qualitat, duradora i que es poleix bé.

Al arribar a la zona de la piscina ens trobem una de les joies botàniques del parc, el grup de palmeres Washingtònies. Les palmeres de Can Mercader, centenàries com els plàtans, retallen contra el cel les seves altes siluetes. A l'any 2001 l'ajuntament de Cornellà les va protegir amb la declaració d'arbrada d'interès local.

Baixant cap a l’explanada del trenet, trobem vegetació de plantació recent, com oliveres i alzines, també podem observar xiprers, tres espècies d’arbres típicament mediterranis.

14.Olivera (*Olea europaea*). Arbre de la família de les oliàcies que es conrea des de l’antiguitat a tota la conca mediterrània. El seu hàbitat són les regions càlides i seques amb un clima temperat. Les varietats salvatges habiten a terrenys pedregosos, garrigues i formacions del litoral mentre que les varietats de cultiu es planten en grans extensions i també podem trobar exemplars a parcs i jardins.

És un arbre perenne amb la capacitat de viure i produir durant centenars d'anys. Té port mitjà: mesura entre 2 i 10 metres d'alçada. El tronc és tortuós, gruixut i ramificat. L’escorça, en els exemplars joves, és llisa i amb tonalitats gris clares i, amb els anys, es fissura i s'enfosqueix. La fusta és dura. La capçada és arrodonida, atapeïda i irregular. Les fulles són simples, coriàcies, lanceolades, tenen les vores enteres i l'àpex agut. Es disposen de manera oposada i són persistents, és a dir, que la fulla no cau habitualment fins passats dos o tres anys de la seva formació.

Les flors de l'olivera comencen a florir a finals de març, però les flors vertaderes surten a l'abril o al maig. Són petites, la corol·la és de color blanc o blanc groguenc amb quatre pètals soldats per la base. El fruit és l’oliva, és un fruit en drupa relativament petit i amb forma globosa més o menys simètrica. El seu color pot prendre diferents tonalitats que oscil·len de verd a vermell, però quan madura, es torna negre. Normalment mesura d'1 a 4 cm de longitud i de 0'6 a 2 cm de diàmetre, depenent de la varietat. Per exemple, són molt petites les olives de les varietats Arbequina i són molt grans la Gordal. L'olivera produeix de manera natural cada dos anys.

Les olives (fruit), així com l'oli que s'obté del seu premsat, són elements molt comuns usats en la dieta mediterrània. L'oliva és un aliment amb gran valor nutritiu que conté poques quantitats de sucre i que sol menjar-se en aperitius i amanides. L'oli d'oliva és l'element diferencial per excel·lència de l'alimentació mediterrània. S'utilitza tant per amanir com per fregir aliments. La seva composició lipídica aporta certs àcids grassos que són essencials pel nostre organisme i ajuda a algunes vitamines a ser absorbides pel cos humà.

L'olivera és una planta present en moltes cultures. A l'Antiga Grècia, per exemple, l'oli d'oliva era considerat sagrat i era usat per ungir reis i atletes. Les branques fulloses de les oliveres eren símbol d'abundància, glòria i pau i s'utilitzaven per coronar els vencedors dels jocs amistosos o les guerres. També trobem l'olivera present a la cultura egípcia on les seves branques són un símbol de benedicció i purificació.. A Roma, el poeta Horaci, en fa menció al fruit fent referència a la seva pròpia dieta a la que qualifica de molt simple: "Per a mi, *olives*, escarola, i malva."

Aquest fet de trobar l'olivera tant present en les diferents cultures mediterrànies i en la literatura es deu als llocs on ha aparegut aquest arbre. L'olivera conreada (l'ullastre és una planta autòctona) va fer aparició a la regió mediterrània alguns milers d'anys després que al seu lloc d'origen, l'Orient Mitja fa uns 7.000 anys. A Grècia, el conreu de l'olivera començà al voltant del segle III a.C.. Després del segle XVI, els europeus van portar l'olivera a Amèrica. Principalment a Califòrnia, Mèxic, Perú, Xile i Argentina. S'estima que actualment hi ha uns 800 milions d'oliveres arreu del món.

15.Alzina (*Quercus ilex*). Arbre de fulla perenne de la família de les Fagàcies. Té una capçada ampla i densa, fulles de 3 a 7 cm, el·líptiques i amb dents poc espinosos de color verd fosc. Són plantes monoiques, flors masculines agrupades en grans aments i les femenines solitàries. El fruit és la gla.

L’alçada de l’alzina varia entre 5 a 20 m. Quan es talla o es crema rebrota amb diversos tanys però no es fa mai tan alta com l'arbre d'un sol tronc original. En cas d'incendi ja comença a rebrotar d'arrel en poc temps abans que torni a ploure, adaptació al incendis forestals com moltes altres plantes de les regions mediterrànies. Viu des de el nivell del mar fins a 1400m d’altitud. Fa boscos densos, l’alzinar

Tradicionalment s'ha fet servir la seva fusta com a combustible, sent un dels recursos més importants pel carboneig a Catalunya. La mel monofloral d'alzina, que és bastant apreciada comercialment, s'obté en realitat de les plantes amb flors de l'alzinar ja que les flors de l'alzina no donen nèctar sinó només pol·len.

La fusta de l'alzina és molt dura, i per això mateix sempre ha estat emprada en fusteria (eines agrícoles, rodes de carro, etc.). Un altre àmbit d'ús és la química (destil·lació). De l'escorça hom extreu tanins, d'interès en adoberia. Sovint s’utilitza com arbre ornamental en parc i jardins.

16.Xipre (*Cupressus sempervirens*). Arbre de la família de les Cupreàcies. El xiprer mediterrani és un arbre originari de l'orient de la zona mediterrània des de Iran fins a Líbia i actualment es fa en tota la zona mediterrània en llocs on les glaçades no superin els -10 ºC.

La forma columnar característica de les plantacions fetes per humans és en realitat una mutació. Poden arribar a fer 35 m d'alt i tenir 100 anys d'edat. Les fulles són imbricades. La floració és monoica amb flors masculines i femenines en el mateix arbre l'emissió de pol·len és al febrer-març. Els fruits en forma de gàlbus més o menys arrodonits fan uns 40 mm.

Usos: Jardineria, ús possible en llocs de glaçades febles encara que l'estiu (com a Anglaterra) no sigui càlid. Fusta per a ebenisteria o construcció, perfumada i molt resistent a la floridura. Paravents en conreus hortícoles, per exemple al nord i sud de Catalunya per defensar-se dels vents de la tramuntana i el mestral respectivament. Es sol utilitzar per a la construcció de caixes, i les millors seleccions d'ella poden utilitzar-se també en taules decoratives, pilotis, , xapes de guitarres, etc.

El xiprer comú va ser molt cultivat en el món greco-romà, convertint-se en un element comú del jardí mediterrani. Els grecs el consideraven com símbol de la bellesa femenina i funerari.

No esta clara la procedència de seva simbologia funerària. Es pensa, ja que es un arbre que sempre esta verd i majestuosament apuntant cap al cel, que ajudava a les animes dels morts a pujar en aquesta direcció.

En altres zones el xiprer fou considerat com un símbol de hospitalitat. En l’antiguitat es plantaven a la porta d’un mas dos xiprers para indicar als viatges que la hospitalitat de la casa les oferia menja i llit durant uns dies.

Per finalitzar el itinerari, tornem a l lloc del començament, l’explanada del trenet, a la part baixa del parc. En aquesta zona podem observar gran varietat de arbres plantats en el moment de l’adequació del parc com a espai públic. Hem de recordar que tota l’explanada era una zona de conreu, sobretot hort d’hortalisses. Podem observar arbres sobretot caducifolis: àlbers de fulles platejades, pollancres del Canadà, acàcies de tres punxes i tipuanes, també llorers, pins, palmeres, xiprers i

casuaries que mantenen durant tot l'any el seu fullatge. L'avinguda dels Plàtans és l'element central que presideix el paisatge.

En aquesta zona dos tipus d'arbres remarcables, les tipuanes i l'àlber.

17.Tipuana (*Tipuana tipu*). En la zona de l'explanada del trenet formen una arbreda de formes capritxoses. Arbre de la família de les fabàceas. Originari de Brasil, Argentina, Uruguai i Paraguai. És un arbre semicaducifoli (les fulles cauen molt més tard que en altres caducifolis), corpulent, de 10 a 15 m d'alçada, resistent i de creixement ràpid. Les flors són grogues i el fruit en sàmara (fruit alat). Molt utilitzat com arbre ornamental.

18.Àlber (*Populus alba*). és una espècie de pollancre. És un arbre de la família de les salicàcies originari del centre i el sud d'Europa i del Marroc fins a l'Àsia central. És un arbre alt i corpulent, de forma arrodonida i de creixement molt ràpid que pot arribar a fer uns 30 m d'alçada i 10 m de diàmetre (és un dels arbres més alts de la flora autòctona de la Península Ibèrica). En ocasions pot presentar-se una mica tort. Té una forma ampla i columnar, amb un tronc gruixut i sistema radical fort. La capçada és ampla i irregular, amb branquetes i brots tomentosos.

Fulla caduca, simple, peciolada, generalment alternada, oval, irregularment sinuada o lobulada, de vora dentada amb dents obtuses, coriàcia i proveïdes d'estípules. Fulles de 4 a 15 cm de llarg, de color verd a l'anvers i blanc al revers. Cobertes al revers per una capa densa de pèls de color blanquinós. A la tardor la coloració és marró o groguenca.

És característic dels boscos de ribera de la terra baixa i de l'estatge montà, on conviu gairebé sempre amb el pollancre (*Populus nigra*). Forma alberedes amb altres arbres com l'om, el freixe de fulla petita, l'arç blanc, els salzes i el mateix pollancre.

S'ha utilitzat en el tractament d'afeccions urinàries, de ciàtica i de processos febrils. No presenta efectes secundaris ni tòxics. L'àlber s'utilitza poc com a remei antiinflamatoris, ja que existeixen preparats més actius fets a base d'altres plantes com el salze. Algunes preparacions farmacèutiques alemanyes inclouen els extractes de fulles de l'àlber a fórmules destinades al tractament de la hipertròfia de la pròstata.

Les fulles i l'escorça tenen propietats astringents i són bones per a combatre la febre. L'escorça s'aplicava sobre les ferides i la resina és bona pels refredats i dolors.

Tornem caminant per l'explanada. Acomiadem als participants, tot acompanyant-los fins la porta principal del palau.